

Den sikre siden

Dato: 10.08.2011
Ansvarlig: Stein Tronstad
Trykt i: Klatring nr 105, okt/nov 2011

Hvem får skylda?

I litt mer utbrodert form er det et spørsmål jeg ofte får fra klubber og enkeltpersoner som engster seg for ansvaret ved å bolte opp nye klatrefelt. Det har de liten grunn til.

Kan den som bolter komme i erstatningsansvar hvis en forankring ryker og bruddet fører til ulykke? Kan grunneieren bli ansvarlig? Hva om ikke-klatrere tuller seg opp i ruta og faller ned? Hvem har ansvaret for å kontrollere og vedlikeholde utstyret fremover? Det er naturlig – og sunt – at den som skal til å bore nye ruter eller rappellfester til allmenn bruk spør seg om slikt. Men hvis vi forutsetter at den som bolter gjør jobben sin samvittighetsfullt og greit, er det klatrerne selv som må bære ansvaret.

Ingen bolt er trygg

At faste forankringer kan ryke, er det ingen tvil om. I løpet av ti år har vi registrert femten slike uhell eller ulykker: fem knyttet til borebolter som har knekt eller falt ut, åtte med boltehengere som har falt av og to med brudd i faste rappellankere. Heldigvis har det meste gått bra, men hendelsene teller også dødsfall.

Samtlige tilfeller er blitt tilskrevet kontoen for ulykker og ikke bolterens uaktsomhet. Årsakene bak kan si litt om hvorfor: fester som har røket av slitasje og alderdomssvakhet, fastskrudde hengere som har skrudd seg selv ut igjen, lim som ikke har fått tid til å herde eller selve fjellet som har sviktet. Slike farer er det klatrerne selv som har best forutsetninger for å se. Det går ikke uten videre an å klandre bolteren, og dermed er det heller ikke grunnlag for subjektivt erstatningsansvar, langt mindre straffeskyld.

Subjektivt ansvar

Både straff og erstatningsansvar forutsetter nemlig skyld. I norsk rett settes det tre grunnleggende vilkår for subjektivt ansvar:

1. En klart uaktsom handling, altså utført i strid med vanlig vett og kunnskap.
2. En direkte årsakssammenheng mellom den uaktsomme handlingen og ulykken
3. Skade i form av et tap som kan erstattes og regnes i penger.

Forutsetningen er altså at noen har satt inn faste forankringer på en så mangelfull måte at han eller hun burde skjønne at det kunne gå galt. En alminnelig, tilgivelig menneskelig feil er ikke nok. Vi må kunne snakke om en handling som har vært åpenbart skjødesløs eller mot bedre vitende, og denne handlingen må ha ledet direkte til ulykken.

En vanlig grunneier kan ikke komme i en slik ansvarsposisjon og vil gå fri. Det vil også den klubben eller enkeltpersonen som har satt boltene, så sant det er gjort vanlig aktsomt arbeid. "Amerikanske" erstatningsutmålinger trenger vi heller ikke frykte: I Norge er det reelle tap som blir erstattet – ikke tort og svie eller sykepenger og behandlingsutgifter som staten står for.

Bildet: Er det bolterens ansvar om den ryker – eller er det ditt ansvar når du velger å bruke den? (Foto: S.T.)

Uvedkommendes ulykke?

Med dette kan vi også rydde bort ansvaret for uvedkommendes uvetlige bruk. Igjen gir norsk rettspraksis en klar rettesnor: Som utgangspunkt er enhver ansvarlig for sin egen sikkerhet. Den som setter seg selv i fare ved egen uforstand, kan ikke skylde på andre. Også i produktkontrollloven (som er relevant for klatreklubbene når de holder arrangementer) finner vi belegg for dette. Lovens §3 pålegger alle som tilbyr produkter eller tjenester å gi brukerne "...tilstrekkelig og relevant informasjon slik at disse settes i stand til å vurdere sikkerheten ved [tjenestene] og eventuelt sikre seg mot fare, med mindre dette klart fremgår uten slik informasjon".

Siste bisetning uttrykt i klartekst: Vi trenger ikke å fortelle at noe er farlig når ethvert fornuftig menneske skjønner det selv. Norske kaféverter trenger ikke å fortelle kundene at kaffen de kjøper er kokvarm, og vi trenger ikke å fortelle at det er farlig å begi seg opp i klatreveggen uten sikring.

Objektivt ansvar

En komplikasjon til kan tenkes, og den heter "objektivt ansvar". Det er et ikke lovfestet ansvar som kan inntre når noen uforvarende blir utsatt for en "farlig innretning", det vil si en ekstraordinær og skjult risiko som brukeren selv ikke kan gardere seg mot.

Et eksempel: Hvis en innendørs klatrevegg kollapser på grunn av konstruksjonsfeil eller dårlig vedlikehold, er det åpenbart veggeierens subjektive ansvar. Men selv når kollapsen skyldes skjulte feil som eieren ikke kan klandres for, kan det hende vedkommende må bære et objektivt ansvar. For klatrerne vil dette være en ekstraordinær og upåregnelig risiko. Når veggeieren inviterer oss til å klatre på anlegget sitt, er vi henvist til å stole på veggkonstruksjonen. Da er det rimelig at eieren skal bære ansvaret og tapet, ikke en tilfeldig besøkende klatrer.

Objektiv natur

Hva om en klippeklatrer faller i en borebolt og borebolten ryker? Kan vi da legge et objektivt ansvar på den som har satt inn bolten? Svaret får vi ikke før noen har prøvd spørsmålet for retten, men etter mitt skjønn er det usannsynlig. Det er minst to grunner til det.

1. Det står tusenvis av bolter, rappell- og snufester rundt på norske klatreklipper og fjelltopper, av høyst variabel standard. Blant klatrere er det en kjent sak at slike faste forankringer kan ryke – som vi har sett. Følgelig er det vanskelig å karakterisere dette som en ekstraordinær risiko.

2. Klatring utendørs byr på et mer mangfoldig risikobilde enn inneklating, og det er mye mer enn sikringspunktene som bestemmer sikkerheten. Vi kan ikke skylde på grunneieren når steiner løsner, vi kan ikke skylde på yr.no når det begynner å regne, og som oftest vet vi ikke en gang hvem det er som har satt inn boltene. I stedet garderer vi oss med et kritisk blikk og et metodesett som foreskriver minst to sikre forankringer. Uteklatrere kjenner risikoen og oppsøker den frivillig. Da er det rimelig at klatrerne selv bærer ansvaret.

Bolt bra når boltes skal

På den andre siden er det viktig å huske på at alle som setter borebolter i praksis inviterer andre til å stole på dem. Det alene reiser et ansvar som er langt viktigere enn erstatning og skyld, nemlig et praktisk og moralsk ansvar for medklatrernes liv og helse. Det det i virkeligheten gjelder, er å gjøre så godt håndverk at boltene holder. Den som tør å klatre på sine egne bolter, kan trygt la andre gjøre det også.

Vedlikeholdsansvar

Like enkel er saken for en klatreklubb eller andre som vurderer å bolte opp et nytt felt eller å erstatte gamle, ruskete ankere med nye. I teorien kan kanskje organisert vedlikehold føre til at klatrerne i større grad vil stole blindt på boltene, men det rokker neppe ved ansvarsforholdene. Lov og rett er ikke laget for å forhindre gode tiltak, og hvis sikkerheten er tjent med at klubben rydder opp – ja, da er alle tjent med det. Samtidig er det fornuftig av klubben å gjøre det klart at sikkerheten ikke kan garanteres; med skilt, forbehold i føreren eller på annen måte.

Bildet: Utsifting av rappellfeste etter 20 år i værhardt fjell. Selve bolten ville nok ha holdt i 20 år til – men hva med sjakkelen..? (Foto: Thomas Meling.)

Kort sagt

Rettslige spørsmål knyttet til klatreulykker ved utstyrsvikt har faktisk aldri vært reist i Norge, og det alene sier nok litt. Min konklusjon er enkel og uforbeholden:

- **Klatrerne har ansvaret for sin egen klatring**
- **Den som setter boltene har ansvaret for å gjøre ordentlig arbeid**

En klubb eller enkeltperson som vil bolte opp nye ruter, skal ikke bekymre seg for straffedom eller dyre erstatninger. Det eneste vi trenger å bekymre oss for, er hva vi kan og bør gjøre for å forebygge ulykker.

Les mer om rettstilstanden i klatreforbundets utredning "Klatring og erstatningsansvar", utarbeidet av adv. Pål Jensen. Du finner den på klatring.no, under sikkerhet/lov, rett og fagstoff (<http://klatring.no/LinkClick.aspx?fileticket=QkAQzHeRAHM=&tabid=5704>).